

ושפטו העדה ... והצילו העדה
במדבר לה, כד-כה.

הגישה לתורה צריכה להיות בקו החסד והטוב

בפרק קכה בתהילים^[1] נאמר "הטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם".

ובמדרש תהלים על הפסוק: "יבוא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים. יבוא טוב זה משה, שנאמר^[2] ותרא אותו כי טוב הוא. מטוב זה הקב"ה, שנאמר^[3] טוב ה' לכל. ויקבל טוב זה התורה, שנאמר^[4] כי לקח טוב נתתי לכם. לטובים אלו ישראל, שנאמר^[5] "הטיבה ה' לטובים".

...מדתו של הקב"ה היא מדה כנגד מדה^[6]. ולכן, כאשר רוצים שתהיה המשכת בחינת הטוב מלמעלה, "הטיבה" – צריכים בני ישראל להיות במעמד ומצב המתאים לכך – "טובים", שעל ידי זה מעוררים את המשכת בחינת הטוב מלמעלה – "הטיבה ה' לטובים", "מדה כנגד מדה".

וכדי לגלות את הבחינה ד"טובים" שבישראל – צריך הדבר לבוא לידי ביטוי בלימוד התורה, כלומר, שצריכה להיות הדגשה מיוחדת על לימוד התורה כפי שהיא בבחינת "טוב", ועל ידי זה מתגלית בחינה זו בישראל – "טובים".

והנה, בנוגע לבחינת ה"טוב" שבתורה – הרי אין ענין יוצא מידי פשוטו, שהתורה תפעל המשכת הטוב בעולם, וללא הגבלות – "טוב לשמים וטוב לבריות"^[7], על דרך ובדוגמת הענין ד"שלמים" – "שיש בהם שלום למזבח ולכהנים ולבעלים"^[8].

ובאותיות פשוטות: יש לגשת ללימוד התורה כפי שהתורה היא בבחינת "טוב", "תורת חסד"^[9], ובמילא – כללות ההנהגה היא בקו החסד והקירוב, הן בנוגע לקירוב רחוקים, ועל אחת כמה וכמה – קירוב הקרובים, ועל אחת כמה וכמה – הפעולה בנוגע לעצמו, "אדם קרוב אצל עצמו"^[10], לגלות את כל הענינים הטובים שבו, כלומר, בד בבד עם עשיית חשבון-צדק בנפשו, שאז יודע שישנו "חמור שונאך" (היפך ענין האהבה והידידות), מכל מקום, עליו להתנהג באופן ד"עזב תעזב עמו"^[11], פעולה באופן ד"ואהבת לרעך כמוך"^[12] – "רעך" ביחס לבחינת "ציון" שבו, פנימיות הנפש. ועל דרך זה בנוגע ל"רעך" כפשוטו – התעסקות עם הזולת בקו האהבה והקירוב.

אמנם, עדיין צריך להבין: כיצד שייך לומר שהגישה ללימוד התורה צריכה להיות כפי שהתורה היא בבחינת "טוב" – דלכאורה, ממה נפשך: הרי ההנהגה צריכה להיות על פי דין, "יקוב הדין את ההר"^[13], ואם כן, למאי נפקא מינה אם זה באופן ד"טוב" או באופן הפכי?

והביאור בזה – שמצינו כמה וכמה ענינים בתורה אשר ההכרעה בהם, על פי כללי התורה, כמובן, תלויה בגישה של האדם הלומד, בתכונת נפשו וכיוצא בזה. ובהתאם לכך נעשה שינוי בהבנת הענין בשכלו, עד לפסק דין להלכה למעשה.

ויש להביא כמה דוגמאות לדבר: א) מצאנו במשנה^[14] שרבי אליעזר אמר שקיבל מרביתו כך וכך, וכאשר שאלוהו לטעם הדבר, השיב "לא שמעתי", וכאשר בא רבי יהודה בן בתירה ואמר "אלמד בו", אמר לו רבי אליעזר "אם לקיים דברי חכמים הן", ולאחרי שאמר את דבריו, נענה רבי אליעזר ואמר לו: "חכם גדול אתה שקיימת דברי חכמים".

ולכאורה אינו מובן: מהו הפירוש "שקיימת דברי חכמים" – מכיון שזוהי סברא נכונה ואמיתית, הרי לא שייך לומר שהוא זה שקיים את דברי חכמים, דברי החכמים היו קיימים בלאו הכי, מכיון שכן הוא אמיתת הענין, ואילו היחס אליו – אינו אלא שהתייגע להבין את דברי החכמים!?

והביאור - על פי האמור לעיל – שהבנת הענין תלויה באופן הגישה לנושא, וזהו הפירוש "אם לקיים דברי חכמים הן" – שגישתו לנושא היתה מלכתחילה כדי לקיים דברי חכמים, היינו, לא לטעון "איפכא מסתברא", אלא אדרבה – להשתדל ליישב את הענין.

ובפשטות: בכל ענין וענין יכולים למצוא כמה וכמה קושיות – אין ענין שלא יכולים לשאול עליו קושיות, ויכולים לתרץ כמה וכמה תירוצים – שערי תירוצים לא ננעלו, וכידוע^[15] הפתגם בשם הבעל שם טוב, שאמר, שבנוגע לכל ענין שבעולם ביכלתו להביא ראייה והוכחה מעולם שלמעלה ממנו, וביכלתו להקשות על זה מעולם נעלה יותר. השאלה היא, איפוא, במה מעוניין – בקושיא או בתירוץ, ולאחרי כן באה פעולת השכל בהתאם לגישה הכללית לנושא.

(ב) ידוע הכלל ש"כח דהיתרא עדיף"^[16]. ולכאורה אינו מובן: מה פירוש "כח דהיתרא עדיף" - או שהדבר מותר או שהדבר אסור?! והביאור – שישנם ענינים שההכרעה בהם תלויה באופן הגישה של האדם הלומד, אם לימודו הוא באופן שמחפש ומשתדל להחמיר בדבר, או שמחפש את הקולות שבדבר. ועל זה באה הוראת התורה ש"כח דהיתרא עדיף" – היינו, שכאשר יש אפשרות, צריכים להשתדל למצוא את צד ההיתר שבדבר.

(ג) בית הלל מקילים ובית שמאי מחמירים – מפני שינוי טבעם בקו החסד או בקו הגבורה, בהתאם לשורש נשמתם, שבהתאם לכך משתנית כללות הגישה ללימוד התורה, ובמילא, יש לזה השפעה מכרעת באופן לימוד הפסק דין בנוגע לפועל.

(ד) "אין מעמידין בכל הסנהדרין לא זקן מופלג בשנים ... מפני שיש בהן אכזריות"^[17]. כלומר: בנוגע לסנהדרין מצינו שנקראים בשם "זקנים" – שבעים זקנים. אבל אף על פי כן, "זקן מופלג בשנים" – אינו יכול להיות מהסנהדרין, כי מפני גילו המופלג יש לו נטיה לטבע האכזריות, והתורה אמרה שצריך להיות "ושפטו העדה גו' והצילו העדה"^[18].

מובן ופשוט שמדובר אודות יהודי שמכל הבחינות – מצד גדלותו בלימוד התורה, יראת שמים שבו, ועוד – ראוי להיות בסנהדרין, הסיבה היחידה המונעת זאת אינה אלא זקנותו המופלגת, שבגללה, נחלש טבע הרחמנות שבנפשו, ומתגבר טבע האכזריות כו'.

ונמצא, שאף שמדובר אודות רגש שבלב, מכל מקום, בהכרח שתהיה לזה השפעה בשיקול והכרעת השכל. היינו, שהגישה לדבר אינה באופן ד"והצילו העדה".

ועל דרך זה מובן בנוגע לעניינינו – שכאשר הגישה לתורה היא באופן שמחפשים את קו הטוב והחסד, אזי כללות הלימוד הוא בהתאם לכך, וכתוצאה מזה – כללות ההנהגה היא בקו של אהבה וקירוב, למצוא ולעורר ולגלות את הטוב שבכל אחד ואחת, ועל ידי זה פועלים שגם ההנהגה דלמעלה תהיה באופן כזה, "מדה כנגד מדה" – "הטיבה ה' לטובים.

קטע משיחת כ"ף מר-חשון, בלתי מוגה.

ת"מ ה'תשמ"ה ח"א ע' 631

- [1] פסוק ד.
- [2] שמות ב, ב.
- [3] תהלים קמה, ט.
- [4] משלי ד, ב.
- [5] תהלים קכה, ד.
- [6] אה סוטה ח, ב. – במשנה.
- [7] קידושין מ, א.
- [8] תו"כ ופרש"י ויקרא ג, א.
- [9] משלי לא, א.
- [10] יבמות כה, ב.
- [11] שמות כג, ה.
- [12] ויקרא יט, יח.
- [13] יבמות צב, א.
- [14] נגעים ספ"ט. פי"א מ"ז.
- [15] ראה מגדל עוז ע' שעא.
- [16] ברכות ס, א.
- [17] רמב"ם הל' סנהדרין ב, ג.
- [18] במדבר לה, כד-כה.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבייה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה